

ԳԵՂՈՆ ՐԻՏԻՆԿԻ ԲԱՆՏԻՆ

Ու թըշուառն այդ ծածկայթ մը ունի՝
Որուն պէս փշեքը կ'ունենան.
Խորքին մէջ հոն բանտի բակին, մերկ,-
Աւելի անարգելու համար գայն,
Շղթայուած ոտքերով, փաթթըւած.
Բոցեղէն սաւանով,- կ'պառկի ան:

Եւ այդ կիրը կիզող յարածամ,
Կ'ուտէ միսը անոր ու ոսկորն,
Գիշերը՝ ոսկորը դիւրաբեկ,
Ցերեկն ալ փափուկ միսը անոր.
Կ'ուտէ միսն ու ոսկորն փոխնիփոխ,
Կ'ուտէ բայց սիրտը միշտ, ամբողջ օրն:

Ու երեք տարիներ երկար,
Չը ցանուի պիտի հոն, ոչ տունկեք պիտ' տընկուին
Եւ ամուլ պիտ' մընայ կէտը այդ
Երեք լման տարիներու երկայնքին,
Զմեղադրող յառումով պիտ' նայի,
Զարմացող երկինքին:

Մարդսպանի մ' սիրտը, կը խորհին
Պարզ սերմը վարակել կըրնայ.
Ճիշդ չէ: Աստուծոյ բարի հոգն,
Կարծուածէն աւելի է արդար,
Կարմիր վարդն՝ եւս կարմիր կը բացուի,
Ճերմակն ալ աւելի կ'ներմըկնայ:

Բերանէն իր՝ կարմիր, կաս-կարմիր,
Իր սիրտէն ալ վարդ մը ըսպիտակ,
Զ'ն՝ վ գիտէ անսովոր ի՛նչ նամբով,
Կը յայտնէ Քրիստոս իր կամքն,
Քանի որ չոր փայտն ուխտաւորին,
Ծաղկեցաւ մեծ Պապին աչքին տակն:

Սակայն ոչ ներմակ վարդ, ոչ կարմիր
Կը փրթթին բանտին մէջը օդին.
Ու խեցի, ու կոպին, ու կայծֆար,
Կը տըրուին մեզի մէջ բանտին.
Զի գիտեն՝ ծաղիկներն կը բուծեն,
Հոգին հասարակ վըհատիմ:

Ուստի գինեթոյր կամ ներմահ
 Զը թափին շափրակները վարդին
 Պիտի հոն, աւագին տիգմին մէջ,
 Ահաւոր բանտին տակը պատին,
 Ըսելու հոն շրջող մարդոց՝ թէ
 Մեռաւ վասն ամենուն Միածինն:

Ու թէպէտ բանտին պատն ահաւոր,
 Կ'եզերէ շուրջն անոր տակաւին,
 Ու ոգի մ' գիշերը չի կրնար
 Շրջիլ, երբ ռաբերը շրջթայուին,
 Ոգի մ' դեռ կըրնայ լայ սակայն, երբ
 Թաղուի մէջն այդպիսի պիղծ հոգին:

Խաղաղ է իր հոգին – կամ շուտով
 Պիտ' դժբախտն այն հանգիստ ունենայ–
 Ոչինչ կայ ալ գանի խնդեցնող,
 Զի շրջիլ ա'լ Անն իսկ կ'էսորուայ-
 Անկապտեք Հոգն ուր ան կը տառկի,
 Ոչ Արեւ ունի, ոչ Լուսընկայ:

Կախեցին գայն ինչպէս մ'անասուն,
 Մահազանգն նայնիսկ չը հրնչեցին,
 Որ կըրնար խաղաղ'թիւն բերել,
 Անոր առաջափած հոգիին.
 Շուտափոյթ առին ու տարին գայն,
 Ծակի մ' մէջ պահեցին:

Պահնորդներն՝ հանեցին հագուստներն,
 Ու գանի նաններուն յանձնեցին,
 Կարծրացած իր աչքերը պաղած,
 Կարմրուած կոկորդը ծաղրեցին.
 Ու պատանքն, որուն մէջ կը պառկէր
 Խընդուփով իրար վրայ բարդեցին:

Երեցը ծրնկաչոփ աղօթել
 Զուգեց՝ իր շիրմին վրայ անպատուած,
 Ոչ կընքէ օրհնումած խաչովն, որ
 Մեղաւոր մարդոց համար էր տրւած
 Քրիստոս. գ'այն մէկն էր մարդոցմէ
 Զոր Յիսուս փըրկելու էր զրկուած:

Լաւ է բայց. անցած է անիկա
 Կեանքին՝ որոշուած սահմանն,
 Եւ օտար արցունքներ պիտ' լեցնեն,
 Կոտորուած սափորը Գըթուքեան,
 Զի պիտի գայն սըգան մերժուածներն,
 Մերժուածներն արդէն միշտ կը սըգան:

Զեմ գիտեր թէ Օրէնքն արդար է,
 եթէ ոչ անարդար է Ան,
 Ս'եր ամբողջ գիտցածն՝ բանտին մէջ,
 Որ ամուր պատ ունի զընտանն,
 Մէն մի օր նըման է տարիի մ'
 Տարի մ'ուր օրերն են երկայն:

Այս գիտեմ բայց՝ թ'ամէն մէկ Օրէնք
 Որ մարդիկ յօրինած են Մարդուն
 Համար,— երբ առաջին Մարդն եղբօր
 Կեանքն առաւ ու սկըսայ այս տըրտում
 Աշխարհն—, կը վանէ ցորեքն ու յարդը
 Կը պահէ՝ եղանով յոռեգոյն:

Եւ այս ալ գիտեմ— եւ լաւ էր որ
 Ամեն մարդ նոյն բանը գիտնար—,
 Որ մարդոց կառուցած 'մէն մի բանտ,
 Ամօթի քարերով է բերուեր ի կատար,
 Եզերուած ձողերով՝ որ Վրիստոս
 Զը տեսնէ մարդն ինչպէս կ'ձըւատէ իր եղբայրն:

Կ'մթագնեն Լուսինը ձողերով,
 Կը կուրցնեն արեւը գեղադէմ,
 Լաւ կ'ընեն պահելով դըժոխքին,
 Քանզի հոն բաներ կը կատարեն,
 Ոչ Աստծոյ, ոչ Մարդոյ որդին,
 Պէտք է որ դիտեն:

Լաւ կ'աճին՝ օդին մէջ բանտին
 Գէշ արարքն նման թռնոտ սէզերուն,
 Կը թօշնին այնտեղ ու փրտին,
 Միայն ինչ որ բարի է մէջ Մարդուն
 Անձկութիւնը դեղին՝ կը հըսկէ
 Դարպասին, պահպանն է վհատութիւն:

Ահաբեկ մանուկը անօթի կը թողուն,
 Որ ողբայ ան ցերեկ ու գիշեր,
 Եւ խենդն ու տրկարը կ'մտրակեն,
 Կը ծաղրեն ծերուկն ու գորշաներն,
 Ու ոմանք կ'ըլլան խենդ, ոմանք՝ չար,
 Եւ ոչ ոք կըրնայ բառ մը ըսել:

Ամեն մէկ խուցը նեղ ուր կ'ապրինք,
 Նըման է գարշահոտ արտաքնոցի,
 Ու Մահուան կենդանի՝ կըծու շունչն,
 Ամեն մէկ վանդակորմն կը խըցի.
 Մարդկայնութեան մաշիմին մէջ ամեն բան փոշի
 Կը դառնան, ցանկութեան բացի:

Ազտադի ջուրը գոր կը խմենք,
Կ'սողայ վար կը պանծով զըզուելի,
Ու դառն հացը՝ տըրուած կը շիտեմ,
Խառնուած է կաւնի հոտ, ու կիրի,
Եւ քունը չի պառկիր. կը շըրջի
Խենդաչուի, կը նըչայ ժամերին:

Բայց թէպէտ նիհար Բաղն ու Ծարաւը կանանչ
Պայքարին որպէս իժն ու լորտուն,
Մեր հոգը չէ բանտին կերակուրն,
Ինչ որ կը սառեցնէ, կ'մեռցնէ իսկոյն,
Այն է որ ցերեկը վերցուցած մէն մի քար՝
Կը դառնոյ մէկու մ' սիրտը ցայգուն:

Կէս գիշերն միշտ մարդուն սիրտին մէջ,
Մըթընշաղն ալ մարդուն խըցիկին,
Կը դարձնենք մանիչն ու չըւանը
Կը քըրքրենք, անձնիւրն մէջն իր դժոխքին,
Ու լուսիւն է եւս ահաւոր,
Քան թէ ձայնն արոյրէ գանգին:

Ու բընաւ մարդու ձայն չի գար մօտ,
Խօսելու քառ մը քաղցր,
Եւ աչքն որ կը դիտէ դրան նեղէն
Անգութ է ու կարծր,
Ամենքէ մոռցուած կը նեխինք՝
Վերաւոր հոգով ու մարմնով ալ:

Եւ այսպէս մենք կեանքի երկաթէ շրջաթան
Կ'ժամգոտենք, անարգուած, միևնույն,
Ու ումանք կ'անիծեն, այլ կ'հեծեն,
Ու ումանք չեն հաներ հառաչ ալ,
Բայց Աստուծոյ Օրէնքներն մըշտատեւ
Բարի են, կը կոտրեն սիրտը քար:

Եւ 'մեն մէկ կոտրած սիրտ մարդկային,
Ըլլայ բանտի խուցին մէջ կամ բակին,
Է որպէս կոտրած տուփն որ տըւաւ
Տիրոջը՝ գանձը իր սըրտակին.
Ու լեցուց բոբոտին տունն ազտոտ,
Բուրմունքովը նարդին քանկագին:

Երջանիկ է ան ա'հ, սիրտն որու կը կոտրի,
Ու ներման խաղաղութիւն կ'ունենայ,
Այլապէս՝ մարդ ինչպէ'ս ուղղէ իր
Ծըրագիրն, ու հոգին իր մեղքէն մաքրէ նա,
Չէ որ միայն կոտորած սիրտէ մը
Ներս մըտնել, Տէր Յիսուսը, կըրնայ:

Ու անի, կարծրք ու սեւեռում
Աչքերով, կոկորդով կարմրուած,
Կրսպաւէ սուրբ ձեռքերուն,
Աւագակն որ Դրբախտ էր տարած.
Եւ Տէրը չը պիտի անգոսնէր,
Զըղջացող սիրտ մը կոտրած:

Կարմրագգեստ մարդն Օրէնքն ընթերցող,
Տըւաւ երեք շաբաթուայ կեանք իրեն,
Երեք կարն շաբաթներ որ բուծէ
Իր հոգին՝ իր հոգու պայքարէն,
Եւ դանակ բրոնզ ձեռքը լուայ,
Արիւնի բոլոր բիծերէն:

Արցունքովն արիւնի լըւաց ձեռքն,
Ձեռքը որ պողպատն էր շարժեր.
Զի արիւնն լոկ կըրնայ արիւնը
Սըրբել, եւ արցունքը՝ լոկ բուծել,
Եւ կարմիր ներկն մնացած Կայէնէն,
Քրիստոսի ձիւն-նեքմակ կընիքն էր դարձեր:

Րիտինկի բանտին մէջ, բովն Րիտինկ
Քաղաքին, փոս մը կայ 'նարգանքի,
Թըշուառ մը կը պառկի անոր մէջ,
Կ'կրծեն գայն ակռաները կրակի,
Փաթթուած է պատանքի մ' մէջ բոցէ.
Անանուն՝ շիրիմն ուր կը պտուկի:

Ու լուրթեան մէջ պառկի թող՝ միմչեւ
Քըրիստոս կանչէ մեռելներն,
Հարկ չկայ խեղդ արցունք վատնելու,
Հեալու օդային հառաչներն.
Մարդը իր սիրածն էր ըսպանած,
Ուստի պէտք է մեռնէր:

Ամեն մարդ կ'ապանէ բայց սիրած բանն,
Ամենքը՝ ասիկա լըսեն թող,
Ուսման կծու նայուածքով կ'ընեն այդ,
Իսկ ուսման շողոքորթ մի բառով,
Վախկտող կ'ընէ այդ՝ համբոյրով,
Կըտրիճը՝ սուրով:

OSCAR WILDE

Թրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Վ Ե Ր Զ

!

[. . .]